

20-Mart, 2026-yil

**ICHKI ISHLAR ORGANLARI TEZKOR BO‘LINMALARI TOMONIDAN
FIRIBGARLIK JINOYATINING MAXSUS PROFILAKTIKASINI AMALGA
OSHIRISHNING ILMIIY TAHLILI**

Ashurov Otabek Ummatillayevich

*O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi Tezkor qidiruv faoliyati kafedrasida katta
o‘qituvchisi, mayor E-mail: otabekashurov@gmail.com*

Abdunazarov Ablayorbek Bunyodjon o‘g‘li

O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi 2-o‘quv kursi 203-guruh kursanti

Annotatsiya: *Maqolada ichki ishlar organlari tezkor bo‘linmalari tomonidan firibgarlik jinoyatiga qarshi kurashishda firibgarlik jinoyatining maxsus tartibdagi profilaktikasini tushunchasi, turlari, bugungi kundagi xolati va faoliyatni takomillashtirishning o‘ziga hos xususiyatlari, qolaversa faoliyatga doir muammo va kamchiliklarni bartaraf etish bo‘yicha bir qator takliflar keltirilgan. Firibgarlik jinoyatining maxsus tartibdagi profilaktikasiga doir faoliyatni takomillashtirish yuzasidan davlatlarning ilg‘or tajribalari xamda milliy qonunchiligimizdan farqli va o‘xshash tomonlari shuningdek, yuqorida keltirib o‘tilgan jihatlardan foydalangan holda ushbu faoliyatni takomillashtirish bo‘yicha taklif va tavsiyalar bildirilgan.*

Kalit so‘zlar: *Ichki ishlar organlari tezkor bo‘linmalari, firibgarlik jinoyati, yakka tartibdagi profilaktika, jinoiy-huquqiy islohotlar, huquqiy asoslari, qonunchilik xujjatlari, fuqarolarning huquq va erkinliklarini ta‘minlash, ijtimoiy-siyosiy huquqlar.*

Аннотация: *В статье представлен ряд предложений оперативные подразделения органов внутренних дел на концепции единого предупреждения преступления мошенничества в борьбе с преступностью мошенничества, типы, состояние и особенности совершенствования деятельности, а также ликвидация проблем и недостатков в деятельности. Передовой опыт государств в совершенствовании деятельности, направленной исключительно на предотвращение преступлений, связанных с мошенничеством, отличается от нашего национального законодательства в области здравоохранения и аналогичных аспектах, а также высказываются предложения по совершенствованию этой деятельности с использованием вышеупомянутых аспектов и рекомендаций.*

Ключевые слова: *Оперативные подразделения органов внутренних дел, мошенничество, разовая профилактика, уголовно-правовая реформа, правовая база, законодательные документы, обеспечение прав и свобод граждан, социально-политические права.*

Annotation: *The article presents a number of proposals by the operational units of the internal affairs bodies on the concept of single prevention of the crime of fraud in the*

“O‘ZBEKISTONDA UCHINCHI RENESSANS VA INNOVATSION JARAYONLAR JURNALI”

20-Mart, 2026-yil

fight against the crime of fraud, the types, the state of today and the peculiarities of improving activities, as well as the elimination of problems and shortcomings in activities. Advanced experiences of states in improving activities on the sole prevention of the crime of fraud are different from our national legislation in ham and similar aspects as well as a proposal to improve these activities using the aforementioned aspects and recommendations are expressed.

Keywords: *Operational units of internal affairs bodies, crime of fraud, single prevention, criminal legal reform, legal framework, legislative documents, ensuring the rights and freedoms of citizens, socio-political rights.*

KIRISH

Oxirgi yillarda jamiyatimizda firibgarlar tomonidan o‘zgalarning mol-mulklarini aldov yo‘llari bilan o‘zlashtirib olinayotganligi, jumladan firibgarlik jinoyatlarining sodir etilishi ko‘payib ketayotganligini guvohibo‘lmoqdamiz. Ajdodlarimiz dinu-diyonat, axloqu-odob, or-nomus, halolu-poklikni eng oliy maqsad deb bilgan bo‘lishliklariga qaramasdan hozirgi o‘zbek xalqining avlodlaridan firibgarlik jinoyatlariga qo‘l urayotganlarning uchrashi achinarli holatdir. Muqaddas islom dinimizda birovning molini nohaqdan yeyishlik, aldov, firibgarlik, yolg‘on va‘dalar berish yo‘llari orqali o‘zlashtirishdan qattiq qaytarilgandir. Bugungi kunda vatandoshlarimiz hayotida qanday huquqiy munosabatlarda muammolar bo‘layotganligini tahlil qilibborish, shunga ko‘raaniq va manzilli ishlash lozimligi bo‘yicha aholorasida firibgarlik hamda firibgarlikning zamonaviy ko‘rinishlaridan biri bo‘lmish kiberfiribgarlikka qarshi kurashish yuzasidan targ‘ibot va tashviqot ishlariga katta e‘tibor qaratishimiz maqsadga muvofiqdir. Shu sababli asosiy xizmat vazifalari inson huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlari, yuridik va jismoniy shaxslarning mol-mulki himoya qilinishini, shaxs, jamiyat va davlat xavfsizligini ta‘minlash, jinoyatlarning oldini olish, ularni aniqlash, ularga barham berish va ularni fosh etish, shuningdek jinoyatlarni tayyorlash va sodir etishga daxldor shaxslarni aniqlash hamda topish bo‘lgan ichki ishlar organlari tezkor bo‘linmalari xodimlari har tomonlama tayyorgarliklarini takomillashtirgan holatlarda firibgarlik jinoyatlarining maxsus tartibdagi profilaktikasini amalga oshirib borishlarini zarurligini lozim deb bilamiz

Ijtimoiy turmushda insonlar o‘zaro bir-birlari bilan muomala qilar ekan, ular orasida turli xil munosabatlar o‘rnatiladi. Ayrimlar sof, halol yo‘l bilan, o‘zgalar haqidan qo‘rqan holda bu munosabatni o‘rnatsa, ayrimlar insonlarning soddaligi, ishonuvchanligini suiiste‘mol qiladi. Bunday toifa shaxslarni o‘z nomi bilan firibgar va tovlamachi deb aytishlari ham bejizga emas. Ta‘kidlash joizki, respublikamizda sodir etilayotgan jami jinoyatlar orasida firibgarlik jinoyatlarining salmog‘i yildanyilga o‘sib borishi kuzatilmoqda.

Firibgarlik jinoyatlarining kamaytirish masalasi HMQOlar oldida turgan eng muhim va ustuvor vazifalaridan bo‘lib, mazkur vazifalarni amalga oshirish samaradorligini ta‘minlash ko‘proq ogoh etuvchi profilaktik chora-tadbirlarni ishlab chiqishni hamda ularni amalga oshirishda qo‘llanilayotganfiribgarlik jinoyatining barvaqt profilaktikasi mexanizmini muntazam ravishda takomillashtirib borishni taqazo etadi. Firibgarlik jinoyatining barvaqt

profilaktikasi samaradorligini ta’minlash uchun eng avvalo mazkur turdagi jinoyatlarning sodir etilish sabablari va ularga imkon berayotgan shart-sharoitlarni aniqlash muhim ahamiyat kasb etadi. Darhaqiqat, har qanday voqea, hodisa, jarayon yoki mavjudlikning mohiyatini o‘rganish uning kelib chiqishi yoki sodir bo‘lishiga turtki bergan sabablar, imkoniyat yaratgan shartsharoitlar haqida aniq ma’lumotga ega bo‘lishni talab etadi. Aksariyat huquqshunos olimlar huquqbuzarlikni kasallikka, huquqbuzar shaxsni bemorga qiyoslashadi va mazmunan ularni bir-biriga yaqin tushunchalar deb bilishadi. Darhaqiqat, tizimda jazo huquqbuzar shaxsni jazolashga emas, balki axloqan tuzatishga xizmat qilishi lozim degan qarash mavjud. Tibbiyot sohasida esa bemorni ham jisman, ham ruhan sog‘lomlashtirishga e’tibor qaratiladi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Shuni ta’kidlab o‘tish lozimki, huquqbuzarliklarning barcha sabab va sharoitlari kishilar psixologiyasi va ongiga ta’sir ko‘rsatib, ularda g‘ayriijtimoiy qarashlarni, xulq-atvorni shakllantiradi yoki ularni oziqlantiradi, kuchaytiradi. Shuning uchun ham huquqbuzarliklarning sabab va sharoitlari hamma vaqt ijtimoiy psixologik xususiyatga ega. Ijtimoiy-psixologik sabab va sharoitlar ijtimoiy sharoitlardan kelib chiqqan bo‘lib, ma’lum darajada mustaqildir.

Firibgarlik jinoyatini sodir etish sababini o‘rganish maqsadida shu turdagi jinoyatni sodir etib jazoni ijro etish muassasalarida jazo o‘tayotgan mahkumlar orasida o‘tkazilgan anketa so‘rovlari natijalari shuni ko‘rsatmoqdaki, so‘rovda ishtirok etgan 1395 nafar mahkumlarning 30,5 foizi moddiy yetishmovchilik, 28,8% ta’lim-tarbiyadagi kamchilik, 17% ishsizlik, 13,5 % huquqiy madaniyatning pastligi, 5,3 foizi profilaktik ishlari yetarli emasligi, 2,2 foizi huquqni muxofaza qiluvchi organlarning faoliyatidagi kamchiliklarni sabab sifatida e’tirof etishgan.

Yoshlar tomonidan firibgarlik jinoyatining sodir etilishi sababini o‘rganish yuzasidan o‘tkazilgan so‘rovda ishtirok etgan mahkumlarning 38,1% ta’lim va tarbiyadagi sustkashlik, 32% ishsizlik, 14,9 % huquqiy madaniyatning pastligi, 5,4 % moddiy yetishmovchilik, 4,1 % oson yo‘l bilan pul topish, 1,6 %ni ichkilik, 0,6 % internetning salbiy ta’siri deb belgilashgan.

Tahlillardan kuzatish mumkinki, firibgarlik jinoyatining sodir etilishining asosiy sabablardan biri shaxslardagi pulga bo‘lgan extiyojning mavjudligidadir. Shuni unutmaslik lozimki, shaxslarda firibgarlik jinoyatini sodir etishga undovchi boshqa turdagi extiyojlar ham mavjud. Har qanday insonda jismoniy ehtiyoj qondirishga bo‘lgan xoxish kuchliroq bo‘ladi. Huquqshunos olimlarning fikriga ko‘ra, ayrim toifadagi firibgarlar xayotda zaruriy ehtiyojni qondirish estagida firibgarlikka qo‘l urishadi. Firibgarlar orasida spirtli ichimlikka ruju qo‘ygan va giyohvandlikka chalinganlarda asosan bunday xolat kuzatiladi. Chunki, ularda hayotga, yaxshi yashashga bo‘lgan qiziqish so‘ngan bo‘ladi. Ular faqatgina kundalik jismoniy ehtiyojini qondirish maqsadida bo‘lishadi.

Umuman olganda, jinoyatni sodir etishi mumkin bo‘lgan shaxslardagi extiyojlarni quyidagi toifalarga ajratib o‘rganish mumkin:

–jismoniy ehtiyoj: *ochlik, chanqoq, jinsiy xayrixoxlik;*

“O‘ZBEKISTONDA UCHINCHI RENESSANS VA INNOVATSION JARAYONLAR JURNALI”

20-Mart, 2026-yil

–ijtimoiy ehtiyoj: *ijtimoiy aloqalar, muloqot, bog‘langanlik, boshqalar haqida qayg‘urish va o‘ziga nisbatan g‘amxurlik, hamkorlikdagi faoliyat;*

–ruxiy ehtiyoj: *iqrorlik, xoxish-istiak;*

–ma‘naviy ehtiyoj: *o‘zini o‘zi hurmat qilish, boshqalar tomonidan xurmat qilinishi, natijadorlik va yuqori baxoga erishish, tan olinish;*

–moddiy ehtiyoj: *doimiy yashash sharoitini yaxshilashga intilish.*

Yengil pul topish, xayotda qiyinchilik ko‘rmasdan kun kechirish, kiyinchiliklarni osonlik bilan yengib o‘tishga o‘rinlash har qanday shaxsni o‘ziga jalb etish ehtimoli yuqori. Biroq, shuni ta‘kidlash joizki, shaxslardagi g‘urur, insof, diyonat, vijdon kabi xususiyatlar hamda axloqiy tarbiya tamoyillari ko‘pchilikni jinoyat sodir etishiga yo‘l qo‘ymaydi. Yuqoridagilardan kelib chiqib, quyidagi to‘rt xolatda shaxs firibgarlikka qo‘l uradi degan fikrdamiz:

–axloqiy tarbiyadagi kamchiliklar;

–pulga bo‘lgan extiyoj qondirish zaruriyati; □ jismoniy ehtiyoj qondirish zaruriyati; – boyib ketishga bo‘lgan kuchli xoxish.

Firibgarlikka oid jinoyat ishi materiallari tahlili shuni ko‘rsatmoqdaki aksariyat hollarda jabrlanuvchilarning individual xususiyatlari (o‘ta ishonuvchanligi) mazkur jinoyatning sodir etilishiga imkon yaratgan. Firibgarlik jinoyatlarini sodir etilishiga imkon bergan shart-sharoitlar tahlil qilinganida, 71,4 foiz holatda jabrlanuvchilarning o‘ta shonuvchanligi, 16,3 foiz holatda jabrlanuvchilarning o‘z maqsadlariga noqonuniy yo‘llar bilan erishishga urinishlari, 6,9 foiz holatda jabrlanuvchilarning huquqiy bilimlari yetishmasligi mazkur jinoyatlarningsodir etilishiga sharoit yaratgan.

Haqiqatdan ham yuqorida ta‘kidlanganidek, firibgarlik jinoyatining sodir etilishida jabrlanuvchilarning muayyan darajada o‘ziga xos xissasi mavjud. Chunki ular firibgarlarning aldovlariga ishonib, chuv tushib qolishmoqda.

Nazariyada firibgarlik jinoyatining sabab va sharoitlari kelib chiqishi bo‘yicha asosiy va asosiy bo‘lmagan sabab va sharoitlarga bo‘lib o‘rganiladi. Asosiy sabab va sharoitlar deb jamiyat rivojlanishining har qanday bosqichi-da ham firibgarlikning ob‘ektiv qonuniy hodisa sifatida mavjud bo‘lishini taqozo qiluvchi, belgilab beruvchi hodisa, voqea va jarayonlar yig‘indisiga aytamiz. Bunday sabablarga misol qilib ishlab chiqarish bilan iste‘mol o‘rtasidagi, jamoat manfaati bilan shaxsiy manfaat o‘rtasidagi, aqliy mehnat bilan jismoniy mehnat o‘rtasidagi va shunga o‘xshash jamiyat rivojlanishining ob‘ektiv qonunlariga asosan har qanday jamiyatda, uning barcha bosqichlarida mavjud bo‘lgan qarama-qarshiliklarni salbiy tomonlarini keltirishimiz mumkin. Asosiy bo‘lmagan sabab va sharoitlar deb, jamiyat rivojlanishining ma‘lum bir bosqichida paydo bo‘lgan, vaqtinchalik va o‘tkinchi xususiyatiga ega bo‘lishini taqozo qiluvchi, belgilab beruvchi voqea, hodisa va jarayonlar yig‘indisiga aytamiz. Asosiy bo‘lmagan sabablarga misol qilib hozirgi vaqtda ishsizlik, yetishmovchilik, huquqiy madaniyatning pastligi, milliy valyutaning qadrsizlanishini, tashkiliy-boshqaruv sohasidagi yo‘l qo‘yilayotgan xato va kamchiliklarni keltirishimiz mumkin. Xorijiy mamlakatlarda sodir etilayotgan firibgarlik jinoyatining sabablar o‘rganilganda bir qator

20-Mart, 2026-yil

uxshash holatlarni kuzatish mumkin. Masalan, AQShda faoliyat olib borayotgan hind call-markazlari ishtirokida keng qamrovli firibgarlik jinoyati sodir etilgan bo‘lib, jinoyatchilar o‘z faoliyatini telefon va internet imkoniyatlaridan foydalangan holda amalga oshirishgan. Mazkur jinoyatning qurbonlari asosan keksa yoshdagilar va muxojirlar bo‘lishgan. Mazkur jinoyatdan jabrlanganlar soni 15 mingdan oshgan va ular jabrlanuvchilardan 250 ming AQSh dolloridan ortiq miqdorida pul undirishgan. Deyarli 4 yil davomida bu jinoyat guruh telefonda odamlarni aldash va tahdid qilish uchun turli usullardan foydalangan, asosiy tahdid – qamoq jazosi, deportatsiya va AQSh hukumati bilan bog‘liq boshqa muammolar bo‘lgan. Yuqoridagi misolda quyidagi sabab va sharoitlar firibgarlikning sodir etilishiga olib kelgan deb xulosa qilish mumkin:

- AQShda yashayotgan va mazkur jinoyatning qurboniga aylangan 15 mingdan ortiq fuqarolarning xulq-atvorida ishonuvchanlikning yuqoriligi;
- AQSh HMQOlar faoliyatida tashkiliy-boshqaruv soxasidagi yo‘l qo‘yilgan xato va kamchiliklar;
 - fuqarolarda huquqiy madaniyatning yetarli emasligi;
 - internet va zamonaviy texnologiyalar bilan ishlash imkoniyatining kengligi;
 - AQSh moliya tizimida moliyaviy monitoringning bo‘shliqning mavjudligi;
 - HMQOlar tomonidan amalga oshirilayotgan nazoratning sustligi tufayli firibgar erkin harakat qilish imkoniyatining mavjudligi.

Xayotda uchrayotgan bir qator omillar borki ularning mavjudligi firibgarlik kabi jinoyatlarning sodir etilishiga sharoit yaratadi. Tahlillarga asoslanib ularni quyidagi toifalarga ajratgan holda o‘rganish asoslantirildi:

a) shaxs yashayotgan va uni o‘rab turgan ijtimoiy muhit bilan bog‘liq omillar (*katta yoki kichkina muhitdagi salbiy holatlar*);

b) tabiiy omillar (*tabiiy iqlim sharoiti, radiatsiya, tabiiy va texnogen vaziyatlar, suv toshqini, zilzilalar, ko‘chkilar, jamiyat va davlat rivojlanishidagi beqarorliklar*); ijtimoiy-demografik omillar (*ishsizlik, turar joyga ega bo‘lmaslik, aholi sonini o‘sishi, davlatning ijtimoiy siyosati (sog‘liqni saqlash, sport, ta’lim, madaniyat, oillarni qullab quvvatlash;*

c)ning samarasizligi); iqtisodiy omillar (*ishlab chiqarishda raqobatbardoshlik, ishlab chiqarish imkoyatlarining eskirishi va mahsulot tan narxining oshishi, monopoliyaning mavjudligi, ish haqining pastligi, yuqori darajadagi pulning qadrsizlanishi, oziq-ovqat yetishmasligi va boshqa iqtisodiy muammolar, aholining qashshoqlik darajasi, ularni mahsulot bilan ta’minlash muammolari, xufiyona iqtisodiyotning mavjudligi*) siyosiy omillar (*korrupsiyaning avj olishi, ijtimoiy guruhlarning keskinlashuvi, hokimiyat tomonidan fuqarolarning xohishlari rad etilishi, hokimiyat uchun kurash*) huquqiy omillar: (*qonun normalaridagi bo‘shliqlar yoki huquqiy ziddiyatlar, qonun normalari hamda qonunosti huquqiy hujjatlarning talablari ijrosini ta’minlashga qaratilgan mexanizmning ishlamasligi, sodir etilgan g‘ayrihuquqiy qilmishlarga nisbatan jazo muqarrarligining to‘liq ta’minlanmasligi*); tashkiliy boshqaruv: (*ijroiya hokimiyat organlari faoliyati ustidan nazoratning yo‘qligi, moddiy oqimning mavjudligi, ijroiya hokimiyat organlarining*

“O‘ZBEKISTONDA UCHINCHI RENESSANS VA INNOVATSION JARAYONLAR JURNALI”

20-Mart, 2026-yil

HMQOlar bilan hamkorligining yo‘qligi, davlatning kadrlar masalasidagi siyosatining samarasizligi, davlat va mahalliy organlar faoliyati ma’muriy buyruqbozlikka asoslanganligi, ijro intizomining pastligi, jinoyatlarning fosh etish darajasining pastligi, jinoyat sodir etgan shaxslarda jazoning muqararligini ta’minlanmaganligi) psixologik va ma’naviy-ruhiy xarakterdagi omillar(jamiyat a’zolari o‘rtasida vahimaga va jazavaga tushish holatining kuchayishi, odamlar orasida ertangi kunga ishonchsizlikning rivojlanishi, kelajagidan xavotirlanishi va qo‘rqish holatining mavjudligi, siyosiy, diniy va boshqa motivlardan qo‘rqishi).

Firibgarlik bilan bog‘liq jinoyatchilikka qarshi kurashning eng muhim va asosiy yo‘nalishlaridan biri mazkur turdagi jinoyatlarning barvaqt profilaktikasidir. Ushbu profilaktikaning o‘ziga xos jihatlaridan biri sodir etilayotgan firibgarlik jinoyatlarining sabab va sharoitlarini aniqlash hamda ularni bartaraf etish choralari ko‘rishdir. Shuningdek, profilaktik chora-tadbirlarni qo‘llash samaradorligi huquqni muxofaza qiluvchi organlarning keng jamoatchilik bilan hamkorligining to‘g‘ri tashkil etilganligiga bog‘liqdir.

XULOSA

Xulosa qiladigan bo‘lsak, mamlakatimizda amalga oshirilib kelinayotgan sud-huquq tizimidagi islohotlar bevosita ichki ishlar organlari tezkor bo‘linmalariga ham taalluqli bo‘lib, jamiyatda tinchlik va osoyishtalikni saqlash, jamoat tartibi va xavfsizligini ta’minlash, fuqarolarning huquq va erkinliklarini har qanday ko‘rinishdagi tajovuzlardan himoya qilishning ishonchli garoviga aylantirish bu borada amalga oshirilayotgan islohotlarning asosiy maqsadi qilib belgilandi. Mazkur islohotlardan ko‘zlangan maqsad, ichki ishlar organlari tezkor bo‘linmalari xodimlari tomonidan fuqarolar xavfsizligini ta’minlash va ularning huquqlari va qonuniy manfaatleri hamda mulklarini jinoyatlaridan muhofaza qilish, jumladan iqtisodiy turdagi jinoyatlardan biri bo‘lmish, firibgarlik jinoyatining oldini olish va ularni to‘xtatish, yakka tartibdagi profilaktikasini amalga oshirish kabi bir qator vazifalarni samarali amalga oshirishni nazarda tutadi. Ichki ishlar organlari tezkor bo‘linmalari xodimlari qatori boshqa huquqni muxofaza qilish organlari, jamoat tashkilotlari tomonidan e’tiborga olinishi kerak bo‘lgan holatshuki, ichki ishlar organlari tezkor bo‘linmalarining bevosita tarzda firibgarlik jinoyatini profilaktika qilish faoliyati muayyan firibgarlar tomonidan firibgarlik jinoyatining sodir etilishi aniqbo‘lgan holatda, ya’ni shaxsning g‘ayri-ijtimoiy xayot tarzini yuritishi, qonunlar, huquqqa xilof tarzdagi xatti-xarakatlar sodir etishi hamda bunday hayot tarzi va xatti-harakatlar oqibatida jinoyat sodir etilish bilan tugashi aniq ko‘rinib turgan vaqtda amalga oshiriladi. Yuqoridagi omillarni bartaraf etmay turib biz jamiyatda uchraydigan salbiy holatlar, shu jumladan firibgarlik jinoyatlarini oldini olishda natijalarga erishib bo‘lmayligini anglashimiz lozim. Shu boisdan, bugungi kunda mamlakatimizda turli sohalarida amalga oshirilayotgan islohotlarda aholining kam ta’minlangan qatlamini ijtimoiy qo‘llab quvvatlash, yangi ishchi o‘rinlarini yaratish, “uyushmagan yoshlar”ning mavjud muammolarini aniqlash va bartaraf etish, kichik biznes va

“O‘ZBEKISTONDA UCHINCHI RENESSANS VA INNOVATSION JARAYONLAR JURNALI”

20-Mart, 2026-yil

tadbirkorlikni rivojlantirish, aholining turmush darajasini oshirish borasida ko‘zga ko‘rinarli ishlar amalga oshirildi va ular davom ettilmoqda.

REFERENCES:

1. Ashurov, O. (2024). Firibgarlik jinoyatini aniqlash va fosh etishning nazariy tushunchalari!.Yevraziyskiy jurnal prava, finansov i prikladnix nauk,4(1), 61-69.
2. Fayzullayev, D. O. (2024). Yoshlar orasida jinoyatchilikka qarshi kurashish davlatimizning dolzarb vazifasidir!.Sentralnoaziatskiy jurnal mejdissiplinarnix issledovaniy i issledovaniy v oblasti upravleniya,1(1), 117-123.
3. Ashurov, O., & Iskandarov, N. (2023). Jazoni ijro etish muassasalari tezkor bo‘linmalari va xududiy ichki ishlar organlari tezkor bo‘linmalarining hamkorligini rivojlantirish!.Yevraziyskiy jurnal texnologiy i innovatsiy,2(1 Part 2), 217-221.
4. Ismailov I., Mirazov D. M., Muxtorov J. S. va boshq. Huquqbuzarliklarning sabab va sharoitlarini aniqlash, tahlil qilish va bartaraf etish: O‘quv qo‘llanma .T.: O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi, 2017 B-5.
5. O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi Ilmiy-amaliy tadqiqotlar markazi ma’lumoti
6. O‘zbekiston Respublikasi IIV Tergov departamenti ma’lumoti
7. Ashurov, O., & Iskandarov, N. (2023). Jazoni ijro etish muassasalari tezkor bo‘linmalari va xududiy ichki ishlar organlari tezkor bo‘linmalarining hamkorligini rivojlantirish!. Yevraziyskiy jurnal texnologiy i innovatsiy, 2(1 Part 2), 217-221.
8. Masharipov, T. E. (2024). Tekshirish uchun xarid qilish va nazorat ostida olish tadbirlarining tushunchasi va ahamiyati. Yevraziyskiy jurnal prava, finansov i prikladnix nauk,4(1), 70-76.
9. Masharipov, T. E. Korrupsiya bilan bog‘liq jinoyatlarning oldini olish bo‘yicha o‘tkaziladigan tezkor-qidiruv tadbirlarini tashkil etish